

СВІТОВА ІНТЕГРАЦІЯ НА ЗАСАДАХ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

О. В. Кислюк, канд. екон. наук, старш. викл.;
М. І. Разорьонова, бакалавр

Донецький державний університет управління, м. Донецьк

Анотація. Розглянуто стан сучасної конкурентоспроможності держави, розуміння ролі бізнес-структур як суспільних інститутів у глобальному середовищі, формування нового підходу до оцінки ефективності їх діяльності в контексті корпоративної соціальної відповідальності (КСО). Проаналізовано рейтинг України в індексі глобальної конкурентоспроможності за 2012–2013 роки. Проведено порівняльний аналіз основних тенденцій і аспектів сучасних форм корпоративної соціальної відповідальності в США та Європі.

Ключові слова: конкурентоспроможність держави, корпоративна соціальна відповідальність, бізнес-структура.

Аннотация. Рассмотрено состояние современной конкурентоспособности государства, понимание роли бизнес-структур как общественных институтов в глобальной среде, формирование нового подхода к оценке эффективности их деятельности в контексте корпоративной социальной ответственности (КСО). Проанализированы рейтинг Украины в индексе глобальной конкурентоспособности за 2012–2013 годы. Проведен сравнительный анализ основных тенденций и аспектов современных форм корпоративной социальной ответственности в США и Европе.

Ключевые слова: конкурентоспособность государства, корпоративная социальная ответственность, бизнес-структура.

Abstract. The state of present-day competitiveness of the state, understanding of the role of business structures as public institutes in a global environment, formation of the new approach to the estimation of efficiency of their activity in context of corporate social responsibility (CSR) are being discussed. The purpose of the paper is to analyse the state of modern competitiveness of the state, the formation and development of modern integration on CSP principles. Rating of Ukraine according to 2012–2013 global competitiveness index has been analyzed. The questioning conducted in Russia and supported by Philip Morris International Company has been analyzed. The comparative analysis of basic tendencies and aspects of contemporary forms of corporate social responsibility in the USA and Europe has been made. The reasons for CSR development in Ukraine have been presented. It is offered to use some aspects from European countries experience to increase competitiveness of enterprises of Ukraine.

Keywords: competitiveness of the state, corporate social responsibility, business.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний етап розвитку міжнародних економічних відносин визначається глобалізацією світового економічного життя, поглибленням всесвітнього поділу праці, активізацією процесів Інтеграції економік різних країн у всесвітнє господарство і світовий ринок. Процес інтеграції національних економік в сучасну систему світогосподарських зв'язків міжнародного обміну на сьогодні є умовою успішного функціонування цих економік в реаліях багатоаспектного, універсального і динамічного розвитку сучасних міжнародних економічних відносин.

Процеси адаптації економіки України до сучасного глобального середовища призвели до зміни розуміння ролі бізнес-структур як суспільних інститутів і формування нового підходу до оцінки ефективності їх діяльності в контексті корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Поряд із економічними чинниками все більшу роль у забезпеченні конкурентоздатності

українських компаній у глобальному бізнес середовищі, зростанні їх продуктивності та прибутковості починають відігравати соціально-відповідальні функції. А саме: збереження оточуючого середовища, розробка та реалізація програм розвитку навчальних закладів, медичних установ, дитячих садків, оздоровниць та інших закладів соціальної інфраструктури, формування систем соціального, освітнього та психологічного забезпечення працівників, впровадження принципів етичної поведінки у відносинах з інвесторами, постачальниками, споживачами, іншими стейкхолдерами. Подібна трансформація суспільних цінностей і пріоритетів вимагає внесення змін до діючої практики корпоративного управління, забезпечення інтеграції принципів, методів та інструментів соціальної відповідальності у їх діяльність [5]. Запровадження системи КСО на українських підприємствах викликані процесами, що супроводжуються підвищенням міжнародної конкуренції та необхідністю застосування прогресивних

заходів та спрямування стратегічного вектора на досягнення бажаної конкурентоспроможності українських підприємств, що сприятиме трансформації економіки та підвищенні її конкурентоспроможності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченню проблем теоретичних та історичних аспектів соціальної відповідальності приділяли увагу Х. Байер, Б. Венер, К. Хессе, Е. Хубер. Серед вітчизняних вчених проблемі соціальної відповідальності приділяли увагу В. Бульба, В. Гладких, С. Карпунін, В. Малиновський, В. Мельниченко, І. Савченко.

Н. Закренична, Л. Корчевна, О. Никитюк, О. Россошанський досліджували питання впровадження концепції соціальної відповідальності в органах влади.

Особливості реалізації практик корпоративної відповідальності в російському та українському бізнесі розглянуто у публікаціях Б.С. Батаєвої, Ю.Е. Благова, І.Ю. Беляєвої, Ж.С. Беляєвої, А.Б. Василенко, В. Воробей.

МЕТА СТАТТІ – проаналізувати стан сучасної конкурентоспроможності держави, становлення та розвитку сучасної інтеграції на засадах КСО.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Становлення нової моделі розвитку світової економіки вимагає глибокого переосмислення усіх показників, які характеризують становище України у світі, масштаби та ефективність її участі в зовнішньоекономічних зв'язках. Сама логіка розвитку світової економіки змушує країни пов'язувати перспективи поліпшення свого стану з розширенням і поглибленням економічної інтеграції з найближчими сусідами. Звичайно найважливішими передумовами інтеграції є високий рівень розвитку виробництва науково-технічної сфери і ринкової інфраструктури, наявність конкурентоспроможної продукції, насиченість внутрішнього ринку товарами і послугами власного виробництва, наявність вільних капіталів. Економіка України в даний час не має усіх необхідних можливостей для розвитку комплексної інтеграції є будь-якими інтеграційними об'єднаннями, але це не означає що слід чекати досягнення усіх інтеграційних параметрів [2].

Нажаль, місце, яке Україна займає в міжнародних рейтингах, не свідчить про її конкурентоспроможність.

За індексом глобальної конкурентоспроможності за 2012–2013 роки Україна посіла: за розвитком інфраструктури – 65 місце (найгірший показник – стан автодорожньої інфраструктури, 137 місце); за ефективністю ринку праці – 62 місце (найгірший показник – "виток мізків", 131 місце) тощо [1].

Найбільш проблемним питанням стабільно залишається якість інституцій в Україні (115 місце у рейтингу). До чинників, що безпосередньо впливають на

покращення інституційного середовища в Україні, належать, зокрема, етична поведінка компаній, захист прав власності, прозорість ухвалення рішень урядом, незалежність судової системи, ефективність використання державного бюджету, захист прав інтелектуальної власності, довіра суспільства до політиків тощо.

Тобто, розвиток конкурентоспроможної держави, готової до світової інтеграції можливий – за рахунок підвищення конкурентоспроможності підприємств. Результати дослідження Reputation Capital Ukraine показали, що компанія інвестує в соціальну відповідальність будують сильну репутацію і отримують істотну підтримку споживачів.

Опитування, яке проводилось у Росії при підтримці компанії Philip Morris International виявили, що у всіх країнах більшість опитаних вважає, що компанії повинні робити більше, ніж просто "робити гроші" (рис. 1) [3].

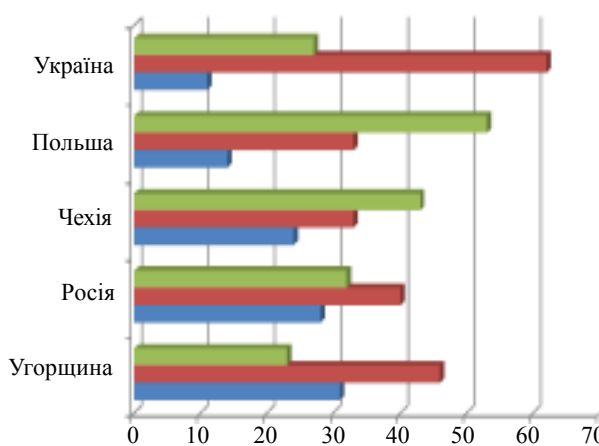

Рис. 1. Роль великих компаній у суспільстві: ■ – отримувати прибуток, сплачувати податки, створювати робочі місця; ■ – між цими точками зору (або не знаю); ■ – встановлюють етичні стандарти, будують краще суспільство

Порівняльний аналіз основних тенденцій і аспектів сучасних форм КСО в США та у Європі представлений у табл. 1. Особливість американської моделі КСВ у тому, що активність у цьому напрямку ініціюється самими компаніями і передбачає максимальну самостійність корпорацій у визначенні свого суспільного вкладу. У той же час дана форма передбачає законодавче заохочення соціальних інвестицій у вигідні для суспільства сфери через відповідні податкові пільги. Модель КСВ в Європі, більшою мірою регульована державою. На відміну від США європейські корпорації більш схильні до обмеження своєї відповідальності перед стейкхолдерами. Європейська модель КСВ не є відкритою, скоріше навпаки: ті види діяльності компаній, які традиційно розглядаються в США як КСВ (тобто проводяться виключно з ініціативи бізнесу), в Європі, як правило, регулюються нормами, стандартами і законами держави [4].

Таблиця 1. Моделі КСВ у США та Європі

Аспект	США	Європа
Законодавство	Прецедентне право	Право більш кодифіковане
Спосіб проведення соціальних програм	Через благодійні фонди	Адресні соціальні програми і бізнес-проекти
Ставлення в сфері праці	Принципи індивідуалізму	Принципи колективної солідарності
Інформаційний супровід КСВ	Різноманітність методів	Менша різноманітність, проте в загалом більше інформації
Економічна відповідальність	Перед акціонерами. Спрямованість на відповідність передовим принципам корпоративного управління, гідні винагороди та захист споживача	Перед акціонерами, працівниками, місцевими громадами. Законодавчо встановлені рамки поведінки
Формалізація поведінки	Невисокий рівень законодавчо закріплених правил поведінки корпорацій	Глибоко опрацьоване законодавство щодо правил ведення бізнесу
Етична відповідальність	Тенденції переважання підтримки місцевого співтовариства	Високі податки і високий рівень державного соціального захисту
Благодійність (філантропія)	Спонсорство мистецтва, культури, університетської освіти	Високий податковий тягар переносить на державу відповідальність за фінансування культури, освіти

Мотивами для розвитку КСО в Україні є позиціонування України у глобальному бізнес-середовищі, підтримка глобальних ініціатив: Глобального договору Організації Об'єднаних Націй, Керівництва для мультинаціональних підприємств Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Основними суб'єктами просування ідей КСВ в Україні є, передовсім, великі компанії, такі як Інтерпайп, група компаній СКМ, міжнародні організації, неурядові організації, такі як Асоціація міст України, (експертно-аналітичний портал); Громадське об'єднання (ГО) "Спільнота Соціально-відповідальний бізнес"; Центр "Розвиток КСВ" експертна організація [6].

Значною мірою вектор подальшого розвитку КСВ в Україні визначатиме позиція держави. У період міжнародної інтеграції для підвищення конкурентоспроможності держави Україна, як стратегічно орієнтований суб'єкт могла б "підштовхнути" бізнес до соціально спрямованих дій шляхом запровадження комплексу спеціальних стимулів: фіскальних засобів заохочення соціальної відповідальності бізнесу; активного пропагування цінностей та стандартів соціально відповідального бізнесу; державної підтримки національних і міжнародних ініціатив, пов'язаних із соціальною відповідальністю.

З метою підвищення конкурентоспроможності підприємств, за рахунок стимулювання розвитку та широкого введення корпоративної соціальної відповідальності в Україні необхідно врахувати досвід США та Європи:

- законодавче заохочення соціальних інвестицій;
- пільгове оподаткування, підприємств, які запроваджують КСО;
- підвищений інтерес ЗМІ, наприклад, "Таймс" щотижня публікує індекси соціальної відповідальності;

- активна участь уряду в КСО;
- економічна відповідальність.

ВИСНОВОК

Проаналізувавши стан сучасної конкурентоспроможності держави, з'ясовано, що найбільш проблемним питанням стабільно залишається якість інституцій в Україні. На процеси включення України до сучасної системи світогосподарських зв'язків впливають конкретні внутрішньо – і зовнішньоекономічні фактори, що формуються в системі передумов, особливостей і шляхів інтеграції. Індекси конкурентоспроможності України, свідчать про те, що необхідно підвищувати конкурентоспроможність підприємств, а це можна зробити за рахунок впровадження КСО. Впливи процесу глобалізації на взаємовідносини суспільства і держави актуалізує необхідність перегляду традиційних підходів до управління.

Ці механізми сприяють розвитку "нового партнерства" в сфері розвитку соціального діалогу; на місцевому і національному рівні – зміцненню економічної й соціальної згуртованості соціуму; на глобальному рівні – захисту навколишнього середовища та фундаментальних прав людини. Загалом, завданнями держави в сфері забезпечення функціонування "нових" елементів системи узгодження інтересів є формування інституційно-правового середовища, залучення ресурсів, забезпечення доступу до консультацій експертів [6].

Для залучення довгострокових інвестицій у державу та регіони – є необхідним формування партнерських відносин між державою та бізнесом. З метою зміцнення інститутів системи представництва інтересів соціальних груп необхідно вжити заходів. Корисним для цього може бути досвід США та Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Аналіз індексу конкурентоспроможності України в 2013–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina-vtrabila-11-poziciyu-u-reytingu-konkurentospromozhnosti-opustivshis-do-rivnya-2011-roku-127823_.html
- [2] **Власова, Т. В.** Інтеграція України в світову економіку [Текст] / Т. В. Власова // Донецький національний університет. – 2011. – С. 15–34.
- [3] **Литовченко, С. Є.** Корпоративная социальная ответственность: общественные ожидания [Текст] / С. Е. Литовченко, М. И. Корсакова. – М. : Ассоциация менеджеров. – 2003. – С. 100.
- [4] Модели КСО в США и Европе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-responsibility.ru/sotsialnaya-otvetstvennost/sravnitelnyiy-analiz-modeley-korporativnoy-sotsialnoy-otvetstvennosti-v-ssha-evrope-i-rossii/modeli-korporativnoy-sotsialnoy-otvetstvennosti-v-ssha-i-evrope>.
- [5] **Петрашко, Л.** Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес-практиці [Текст] / Л. Петрашко // Міжнародна економічна політика. – 2011. – № 1–2 (14–15). – С. 115–141.
- [6] Система представництва інтересів соціальних груп в Україні: інституціалізація механізмів [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/sys_predstav-5cdc3.pdf.